

העותרים:

פלוני, קטיין ו-16 אחרים

ע"י ב"כ עוה"ד נסרין עליאן ו/או טלי ניר ו/או
דן יקיר ו/או דנה אלכסנדר ו/או אבנר פינצ'וק ו/או
מיכל פינצ'וק ו/או עאוני בנא ו/או לילה מרגלית
ו/או לימור יהודה ו/או אשרת מימון ו/או עודד פלר
ו/או גיל גן-מור ו/או נסראת דקואר ו/או ראוייה אבו-רביעה

מהאגודה לזכויות האזרח בישראל

ת"ד 34510, ירושלים 91000

טל': 02-6521218; פקס: 02-6521219

- נ ג ד -

המשיבים: 1. עיריית ירושלים

כיכר ספרא 1, ירושלים 94141

2. משרד החינוך

רח' שבטי ישראל 34, ירושלים 91911

עתירה מנהלית

בית המשפט הנכבד מתבקש כדלקמן:

1. להורות למשיבים להסדיר את לימודי העותרים 1 עד 17 בבתי ספר של המשיבה 1 בירושלים המזרחית בשנת הלימודים הנוכחית.
2. להורות למשיבים להשלים את חומר הלימודים אשר העותרים מפסידיים בימים אלו באמצעות מתן שיעורי השלמה בבית או בבית הספר.
3. אם יתברר כי המשיבים אינם מסוגלים להבטיח את לימודי העותרים בבתי ספר של המשיבה 1 בירושלים המזרחית, להורות למשיבים לשאת בעלות לימודיהם במוסדות חינוך אחרים.
4. להורות למשיבה 1 למלא אחר הוראות החוק בכל הנוגע להנפקת אישורי רישום והעברה להורים המבקשים לרשום את ילדיהם ומתן מענה להורים בפרקי הזמן הקבועים בחוק.
5. להורות למשיבה 1 לערוך באופן קבוע רישום מרוכז של כל הילדים המבקשים ללמוד במערכת החינוך בירושלים המזרחית ולעדכן ברישום זה את סטטוס הלימודים של הילדים.

בקשה לדין דחוף

עניינה של עתירה זו בהסדרת לימודיהם של העותרים 1 עד 17 במוסדות חינוך ציבוריים בירושלים המזרחית.

העותרים הם ילדים בגילאי בית הספר, תושבי ירושלים המזרחית, המבקשים ללמוד במוסדות החינוך של המשיבה 1. כל הניסיונות שעשו העותרים להסדיר את לימודיהם בבתי הספר עירוניים בירושלים בעצמם ובסיוע האגודה לזכויות האזרח בישראל ועמותת עיר עמים – העלו חרס.

הואיל ושנת הלימודים הנוכחית תשי"ע כבר החלה והואיל והואיל והילדים מושבתים מלימודים וזכותם לחינוך נפגעת באופן מתמשך, יש להסדיר את קליטתם במוסדות חינוך בירושלים באופן דחוף.

אשר על כן, מתבקש בית המשפט הנכבד לקבוע דין דחוף בעתירה.

ואלה נימוקי העתירה

מבוא

עניינה של עתירה זו היא הפגיעה בזכות לחינוך של העותרים 1 עד 17 עקב הימנעותה של המשיבה 1 מרישום וקליטת העותרים ללימודים במוסדות חינוך שבתחומה.

העותרים 1 עד 17, הנמצאים בגיל לימוד חובה (להלן – הילדים או העותרים), מתגוררים בשכונות שונות במזרח ירושלים ומבקשים ללמוד במוסדות החינוך של המשיבה 1. לאור אוזלת ידם של המשיבים, ולמרות פניות חוזרות ונשנות של העותרים, עדיין לא נמצאה להם מסגרת חינוכית רשמית לשנת הלימודים הנוכחית תשי"ע.

אין מחלוקת בין הצדדים, כי הילדים זכאים ללימוד חינוך בהתאם להוראות חוק לימוד חובה, התשי"ט – 1949. בתחילת שנות הלימודים הקודמות, תשס"ז, תשס"ח ו-תשס"ט, בעקבות עתירות מנהליות דומות לעתירה זו שהוגשו לבית משפט זה (עת"מ 1144/06 **קימרי נ' עיריית ירושלים**, עת"מ 855/07 **קניבי נ' עיריית ירושלים** ועת"מ 8764/08 **עאדל סלימי נ' עיריית ירושלים**), הסדירה מנהלת החינוך של עיריית ירושלים (להלן – מנח"י) מקומות לימוד עבור הילדים העותרים.

אולם, השנה שוב התקשתה מנח"י, על אף בקשות חוזרות ונשנות מצד הורי העותרים, ומצד עמותת עיר עמים והאגודה לזכויות האזרח שסייעו להם, למצוא לילדים מסגרות חינוכיות. המשיב 2 שוב נמנע מלהפעיל את סמכותו על מנח"י על מנת שזו תקדם פתרון ללימודי העותרים.

מצוקת מבני החינוך במזרח ירושלים ידועה למשיבים מזה שנים ארוכות והיא עומדת כיום על למעלה מ-1000 כיתות לימוד. למרות דוחות ותוכניות רבות שהוכנו והליכים בבג"צ שמתנהלים בנושא, לא מקדמים המשיבים באופן משמעותי את בנייתם של מבני חינוך חדשים בירושלים המזרחית מזה זמן רב. התוצאה היא שילדים רבים נאלצים לפנות למסגרות חינוך פרטיות, בירושלים ומחוצה לה, וחלקם נותרים ללא כל מסגרת חינוכית.

הצדדים לעתירה

1. העותר מס' 1, יליד 25.5.1997, תושב ירושלים המזרחית, תלמיד כיתה ז'. לומד כעת מחוסר ברירה בבית ספר המוכר שאינו רשמי אל-חיאה, אולם הוא מבקש להעבירו ללימודים בבית ספר ציבורי בירושלים המזרחית.

העותר מס' 2, יליד 22.4.1995, תושב ירושלים המזרחית, תלמיד כיתה ח'. לומד כעת מחוסר ברירה בבית הספר המוכר שאינו רשמי אל-חיאה, אולם הוא מבקש להעבירו ללימודים בבית ספר ציבורי בירושלים המזרחית.

העותר מס' 3, יליד 22.6.1999, תושב ירושלים המזרחית, תלמיד כיתה ד'. לומד כעת מחוסר ברירה בבית הספר הפרטי גיבל אל-זיתון, אולם הוא מבקש להעבירו ללימודים בבית ספר ציבורי בירושלים המזרחית.

העותר מס' 4, יליד 15.2.1993 תושב ירושלים המזרחית. אמור היה ללמוד השנה בכיתה י"א, אולם הוא עדיין ממתין בביתו בציפייה להסדרת לימודיו בבית ספר בירושלים.

העותר מס' 5, יליד 15.1.1994, תושב ירושלים המזרחית, תלמיד כיתה ט'. לומד כעת מחוסר ברירה בבית הספר אל-אומה בגדה המערבית, אולם הוא מבקש להעבירו ללימודים בבית ספר ציבורי בירושלים המזרחית.

העותר מס' 6, יליד 19.4.2000, תושב ירושלים המזרחית, תלמיד כיתה ד'. לומד כעת מחוסר ברירה בבית הספר הפרטי אל-עהד, אולם הוא מבקש להעבירו ללימודים בבית ספר ציבורי בירושלים המזרחית.

העותרת מס' 7, יליד 29.11.1997, תושבת ירושלים המזרחית, תלמידת כיתה ו'. לומדת כעת מחוסר ברירה בבית הספר אלנהדה של הרשות הפלסטינית, אולם היא מבקשת להעבירה ללימודים בבית ספר ציבורי בירושלים המזרחית.

העותר מס' 8, יליד 15.8.1999, תושב ירושלים המזרחית, תלמיד כיתה ה'. לומד כעת מחוסר ברירה בבית הספר הפרטי אהל אלסונה, אולם מבקש להעבירו ללימודים בבית ספר ציבורי בירושלים המזרחית.

העותר מס' 9, יליד 10.4.1998, תושב ירושלים המזרחית, תלמיד כיתה ו'. לומד כעת מחוסר ברירה בבית הספר הפרטי נור אלהודא, אולם הוא מבקש להעבירו ללימודים בבית ספר ציבורי בירושלים המזרחית.

העותר מס' 10, יליד 24.7.2001, תושב ירושלים המזרחית, תלמיד כיתה ג'. לומד כעת מחוסר ברירה בבית הספר הפרטי נור אלהודא, אולם הוא מבקש להעבירו ללימודים בבית ספר ציבורי בירושלים המזרחית.

העותר מס' 11, יליד 24.12.2001, תושב ירושלים המזרחית, תלמיד כיתה ג'. לומד כעת מחוסר ברירה בבית הספר אלנהדה של הרשות הפלסטינית, אולם הוא מבקש להעבירו ללימודים בבית ספר ציבורי בירושלים המזרחית.

העותר מס' 12, יליד 7.1.1999, תושב ירושלים המזרחית, תלמיד כיתה ו'. לומד כעת מחוסר ברירה בבית הספר פרטי אלפקיה, אולם הוא מבקש להעבירו ללימודים בבית ספר ציבורי בירושלים המזרחית.

העותר מס' 13, יליד 11.10.2002, תושב ירושלים המזרחית, תלמיד כיתה ב'. לומד כעת מחוסר ברירה בבית הספר הפרטי אל-זהראא, אולם הוא מבקש להעבירו ללימודים בבית ספר ציבורי בירושלים המזרחית.

העותר מס' 14, יליד 17.12.2001, תושב ירושלים המזרחית, תלמיד כיתה ג'. לומד כעת מחוסר ברירה בבית הספר הפרטי אחבאב אל-רחמאן, אולם הוא מבקש להעבירו ללימודים בבית ספר ציבורי בירושלים המזרחית.

העותר מס' 15, יליד 21.10.2001, תושב ירושלים המזרחית, תלמיד כיתה ג'. לומד כעת מחוסר ברירה בבית הספר הפרטי אל-פקיה, אולם הוא מבקש להעבירו ללימודים בבית ספר ציבורי בירושלים המזרחית.

העותרת מס' 16, ילידת 30.7.2002, תושבת ירושלים המזרחית. הייתה אמורה ללמוד השנה בכיתה ב', אולם היא עדיין ממתנה בביתה בצפייה להסדרת לימודיה בבית ספר בירושלים.

העותר מס' 17, יליד 6.6.2002, תושב ירושלים המזרחית. היה אמור ללמוד בכיתה ב', אולם עדיין יושב בבית וממתין בצפייה להסדרת לימודיו בבית ספר ציבורי בעיר ירושלים.

2. המשיבה מס' 1 הינה הרשות המקומית, אשר העותרים רשומים במרשם האוכלוסין כתושביה ואשר אמורה לספק להם שירותי חינוך מכוח חוק לימוד חובה, התשי"ט – 1949.
- המשיב מס' 2 ממונה על ביצוע חוקי החינוך, ובכלל זה חוק לימוד חובה, התשי"ט – 1949.

הרקע העובדתי

3. העותרים הם ילדים תושבי ירושלים המזרחית הזכאים ללימוד חינוך במוסדות החינוך של המשיבה 1. כפי שיפורט להלן, פנו הוריהם של כל אחד מן הילדים למוסדות חינוך במזרח ירושלים בניסיון לרשום את ילדיהם ללימודים לשנת הלימודים תש"ע, אולם כל מאמציהם נכשלו.
4. בהמשך לכך, פנו ההורים לקו החם שמפעילות עמותת עיר עמים והאגודה לזכויות האזרח כדי לסייע למשפחות שלא נמצא לילדיהן מקומות לימוד. עמותת עיר עמים, היא עמותה ישראלית בלתי-מפלגתית העוסקת במורכבות החיים בירושלים בהקשר של הסכסוך הישראלי-פלסטיני, ופועלת במגמה שירושלים תהיה עיר תקינה ושוויונית, תוך קידום התנאים לעתיד פוליטי יציב יותר בירושלים. האגודה לזכויות האזרח בישראל היא גוף בלתי מפלגתי ובלתי תלוי, שמטרתו להגן על זכויות האדם בישראל, בשטחים הנתונים בפועל לשליטתה, ובכל מקום שבו הפגיעה בזכויות נעשית על-ידי רשויות ישראליות (להלן – העמותות).
5. המחסור במקומות לימוד לילדי ירושלים המזרחית הביא את העמותות להקמת הקו החם ולמתן מענה פרטני למשפחות. אולם גם ניסיונותיהם של העמותות, באמצעות ב"כ העותרים, להסדיר את לימודי הילדים עלו בתוהו, כפי שיפורט להלן.

6. העותר מס' 1

העותר מס' 1, תושב שכונת בית חנינא, לומד כעת בבית ספר המוכר שאינו רשמי אל-חיאה בכיתה ז'.

בשנתיים האחרונות מנסה העותר לעבור ללמוד בבית ספר ציבורי של המשיבה 1. בשנה שעברה פנו הורי העותר פעמים רבות לבית ספר בית חנינא לבנים, אולם לא קיבלו אותו ללימודים. גם השנה פנתה אם העותר מספר פעמים רב לבית הספר ואף דיברה כמה וכמה פעמים עם המנהל, אך זה אמר לה שאינו מקבל תלמידים שלמדו בבית ספר אל-חיאה. בשל רמת הלימודים הנמוכה בבית ספר אל-חיאה, אי הסתגלות העותר לבית הספר וכן לאור העובדה שבבית הספר אלחיאה אין חטיבה תיכונית, מבקשים הוריו להעבירו לבית ספר

עירוני על יסודי שיוכל להבטיח את המשך לימודיו. לשם כך פנתה אם העותר בתאריך 4.6.09 גם למנח"י ומילאה טופס העברה לבית ספר ציבורי.

העתק טופס ההעברה של העותר מצ"ב ומסומן ע/1

מאז ועד עתה טרם התקבלה תשובה לבקשה. על כן, ובלית ברירה עם פתיחתה של שנת הלימודים, שב העותר ונרשם ללימודים בבית הספר אל-חיאה כדי לא להיוותר ללא כל מסגרת חינוכית. אולם, העותר מבקש לעבור ללמוד בבית ספר עירוני על יסודי שיבטיח את המשך לימודיו, מהסיבות שנמנו לעיל.

7. העותר מס' 2

העותר מס' 2, תושב מחנה הפליטים שועפאט, לומד כעת בבית ספר המוכר שאינו רשמי אל-חיא, ששייך לעמותת סחי'נין, בכיתה ח'.

במהלך שנת הלימודים ניסו הורי העותר לרשום את בנם ללימודים בבית הספר הציבורי אבן ח'לדון. מבית הספר נמסר להורים כי אין מקום עבור הילד. שמו של העותר צורף לרשימת המתנה בבית הספר. בתאריך 18.6.09 פנתה אם העותר למנח"י ומילאה עבורו טופס העברה.

העתק טופס ההעברה מצ"ב ומסומן ע/2

לאם נמסר כי ברגע שיהיה מקום לקלוט את בנה היא תקבל שיחת טלפון על כך, אך שיחה כזו מעולם לא הגיעה. משיבה 1 השיבה באופן רשמי בכתב לבאת כוח העותר כי אין עבורו מקום בבתי הספר של המשיבה 1 (כפי שיפורט בהמשך).

על כן, ועל מנת שלא להיוותר ללא מסגרת חינוכית עם פתיחת שנת הלימודים, נרשם הילד ללימודים בבית ספר אל-חיאה, אולם הוא מבקש לעבור ללמוד בבית ספר עירוני בירושלים המזרחית.

8. העותר מס' 3

עותר מס' 3, תושב אל-טור, לומד כעת מחוסר ברירה בבית הספר הפרטי גיבל אל-זיתון, אולם מבקש הוא להעבירו לבית ספר ציבורי בעיר.

מזה ארבע שנים מנסה העותר להירשם בבית ספר עירוני באזור מגוריו באל-טור. בכל פניותיו לבתי הספר, שמו של העותר רק צורף לרשימות המתנה בית הספר. הוא אף המציא לבתי הספר עותק מתעודת סיום שנת הלימוד, והתבקש לחזור בתחילת שנת הלימודים, אולם עם

בואה התשובה הייתה שלילית. שכר הלימוד של העותר בבית הספר הפרטי עולה כ-4400 ₪
הדבר מהווה קושי כלכלי למשפחה שאינה יכולה לעמוד בו. בתאריך 29.6.09 פנתה אם
העותר למנח"י ומילאה טופס רישום, אך מאז ועד היום לא התקבלה תשובה.

העתק טופס ההעברה מצ"ב ומסומן ע/3

לאור זאת, נאלצו הורי העותר לשוב ולרשום את בנם בבית ספר פרטי ג'בל אלזיתון, אולם
מבקשים הם להסדיר את לימודיו בבית ספר עירוני באזור מגוריהם.

9. העותרים מס' 4, 5 ו-6

העותרים מס' 4, 5 ו-6 הם תושבי בית חנינא. העותר 4 היה אמור ללמוד השנה בכיתה י"א,
אולם הוא עדיין לא רשום לאף מסגרת חינוכית ויושב בבית בצפייה להסדרת לימודיו. העותר
5, תלמיד כיתה ט', לומד כעת מחוסר ברירה בבית ספר פרטי בגדה המערבית, שמחייב אותו
לנסוע כל יום כשעה לכל כיוון ולעבור את מחסום קלנדיה. העותר 6, תלמיד כיתה ד', לומד
כעת מחוסר ברירה בבית הספר הפרטי אלעהד בכופר עקב, שגובה שכר לימוד גבוה של 3,000
₪ לשנת לימודים, מלבד להסעות שהוריו צריכים להסדיר עבורו בעלות של 600 ₪ לחודש.

מזה שלוש שנים מנסה אביהם של העותרים לרשום את העותרים בבית ספר ציבורי, ופנה
לשם כך לבתי הספר באזור מגוריהם בשועפט ובית חנינא וכן לבית הספר אבן ח'לדון, אך
לשווא. בשנה שעברה למדו שלושת האחים בבית ספר פרטי אל-עהד שגובה שכר לימוד גבוה,
אך בשל קשיים כלכליים מבקשים הורי הילדים להעבירם לבית ספר ציבורי. רק השנה
בעקבות פרסום הקו החם של העמותות נודע לאבי העותרים על האפשרות להסדיר את
לימודי בנו דרך מנח"י. לשם כך, פנה אביהם ביום 22.6.09 למשרדי המשיבה 1 ומילא טופסי
רישום והעברה עבור בניו.

העתקי טופסי ההעברה מצ"ב ומסומנים ע/4 - ע/6

עד עתה לא התקבלה כל תשובה שהיא מטעם משיבה 1. העותר 4 נותר ללא מסגרת לימודית
ואחיו הקטנים נרשמו ללימודים בבתי ספר פרטים, הגובים שכר לימוד גבוה, על מנת שלא
להיות ללא מסגרת חינוכית כלל, אולם הם מבקשים לעבור ללמוד בבתי ספר עירוניים
בירושלים המזרחית.

10. העותרים מס' 7 ו-8

העותרים מס' 7 ו-8 הם תושבי בית חנינא. העותרת 7, תלמידת כיתה ו', לומדת כעת מחוסר ברירה בבית הפרטי הספר אלנהדה בעיר העתיקה והעותר 8, תלמיד כיתה ה', לומד כעת בלית ברירה בבית הספר הפרטי אהל אל-סונה.

במהלך שלוש השנים האחרונות ובתקופת הרישום לשנת הלימוד הנוכחית ניסתה אם העותרים לרשום את העותרת ללימודים בבית הספר היסודיים לבנות בבית חנינא וגם בבית ספר אלחיאה, אך מבתי הספר נמסר לה כי אין מקום עבור הילדה. ביום הראשון לתחילת שנת הלימודים השנה שבה אם העותרת לבית ספר בבית חנינא לבנות בניסיון נואש לרשום את בתה, אבל כל שיכל בית הספר להציע לה היה לצרף את שם העותרת לרשימות ההמתנה. כעבור ארבעה ימים התקבלה הבשורה המרה שאין לילדה מקום בבית הספר.

אם העותרים פנתה למנח"י גם בשנתיים האחרונות ומילאה טופסי העברה עבור ילדה, ללא תוצאות. השנה, במקביל לכל מאמציה כמפורט לעיל, פנתה אם העותרים ביום 30.6.09 למנח"י ומילאה טופס העברה.

העתקי טופסי ההעברה מצ"ב ומסומן ע/7 ו-ע/8

מאז ועד עצם כתיבת עתירה זו לא התקבלה כל תשובה שהיא ממשיבה 1. מנת שלא להיוותר ללא מסגרת חינוכית עם פתיחת שנת הלימודים, נרשמה העותרת 7 ללימודים בבית הספר הפרטי אלנהדה, אולם הן בשל המרחק הרב של בית הספר ממקום מגורי הילדה (מבית חנינא עד לעיר העתיקה) והן בשל רמת הלימודים הירודה בבית ספר אלנהדה, מבקשת העותרת לעבירה ללמוד בבית ספר עירוני בירושלים המזרחית. העותר מס' 8 נרשם בלית ברירה ללימודים בבית הספר הפרטי אהל אלסונה, אולם בשל רמת הלימוד הנמוכה וכן שכר הלימוד הגבוה, כ-3500 ש"ח, מבקש העותר להעבירו לבית ספר עירוני.

11. העותרים מס' 9 ו-10

העותרים מס' 9 ו-10, תושבי מחנה הפליטים שועפאט, לומדים כעת מחוסר ברירה בבית הספר היסודי פרטי נור אלהודה בכיתות ו' ו-ג בהתאמה, אולם הם מבקשים להסדיר את לימודיהם בבית ספר ציבורי בעיר.

בשנה שעברה למדו העותרים בבית ספר הפרטי שירין, שגובה שכר לימוד גבוה. בשל קשיים כלכליים מבקשים הוריהם להעבירם לבית ספר ציבורי בעיר. העובדה שלבית הספר אין חטיבה על יסודית שתבטיח את המשך לימודי העותרים הם סיבה נוספת לבקשת ההעברה. כל מאמצי ההורים לרשום את העותרים באופן ישיר בבתי הספר עירוניים לא צלחו. על כן, פנה סבם למנח"י בתאריך 29.6.09 ומילא טופס רישום והעברה עבורם, בציפייה להסדרת לימודיו העותרים. עם תחילת שנת הלימודים קיבלו העותרים מכתבי סירוב מאת משיבה 1.

העתק טופסי ההעברה מצ"ב ומסומן ע/9 ו-ע/10

העתק מכתב י הסירוב מצ"ב ומסומן ע/11 ו-ע/12

תרגום מכתב הסירוב מצ"ב ומסומן ע/13

בלית ברירה נרשמו הילדים ללימודים בבית הספר הפרטי, אולם הם מבקשים להעבירם ללימודים בבית ספר ציבורי בירושלים.

12. העותר מס' 11

העותר מס' 11, תושב בית חנינא, לומד כעת מחוסר ברירה בבית הספר הפרטי אלנהדה בעיר העתיקה בכיתה ג', אולם הוא מבקש להעבירו לבית ספר עירוני בעיר.

עת ביקש העותר להירשם לבית ספר עירוני בכיתה א' הוא סורב בשל גילו, שהיה קטן מגיל הרישום בימים ספורים בלבד. הוריו לא רצו שבנם ישהה בבית עוד שנה שלמה, ולכן רשמו את העותר לבית ספר פרטי אל-נהדה. עם עליית העותר לכיתה ב' הוא ביקש שוב להירשם לבתי ספר עירוניים, אך שוב סורב בשל אותה סיבה.

השנה ניסה העותר להירשם גם בבית ספר היסודי לבנים בבית חנינא וגם בבית הספר היסודי בשועפאט, ובשניהם נענה שאין לו מקום. במקביל פנתה אם העותר עוד בחודש מרץ 2009 למנח"י על מנת לרשום את בנה היא התבקשה לשוב עם פתיחת עונת הרישום. ב-18.5.09 מילאה אם העותר טופס רישום במשרדי משיבה 1, אך בד בבד נאמר לאם העותר על ידי הפקידה שעדיף להשאיר את העותר רשום במקומו הנוכחי עד למציאת מקום בשבילו. בחודש יולי כאשר שבה אם עותר למנח"י אזי קיבלה מכתב דחייה עבור העותר.

העתק טופס ההעברה מצ"ב ומסומן ע/14

העתק מכתב סירוב מצ"ב ומסומן ע/15

שכר הלימוד של העותר בבית ספר אלנהדה הינו גבוה והוריו אינם יכולים לשאת בנטל הכלכלי, על כן ולאור האמור לעיל מבקשים הוריו להסדיר את לימודי בנם בבית ספר ציבורי.

13. העותר מס' 12

העותר מס' 12, תושב מחנה הפליטים שועפאט, לומד כעת מחוסר ברירה בבית הספר הפרטי אלפקיה, אולם מבקש הוא להעבירו לבית ספר ציבורי בירושלים.

כבר שנתיים ברצף מנסה העותר להירשם לבתי ספר ציבוריים אך ללא הצלחה. הוא פנה לבית ספר שועפאט היסודי אך נמסר לו שאין מקום עבורו. בשל כך ובלית ברירה למד העותר בשנה שעברה בבית הספר הפרטי אל-פקיה. כל ניסיונות הוריו להעבירו לבית ספר ציבורי בעיר לא העלו דבר. במקביל פנה אבי העותר למנח"י ביום 18.5.09 ומילא טופס העברה עבור בנו.

העתק טופס ההעברה מצ"ב ומסומן ע/16

עד היום לא התקבלה תשובה מהמשיבה 1. אשר על כן, ועל מנת שלא להיוותר ללא מסגרת חינוכית עם פתיחת שנת הלימודים, נרשם העותר לבית הספר הפרטי אל-פקיה, אך הוא מבקש הוא להסדיר את לימודיו בבית ספר ציבורי בירושלים.

14. העותר מס' 13

העותר מס' 13, תושב אל-עיסווייה, לומד כעת מחוסר ברירה בבית הספר הפרטי אל-זהראא, בכיתה ב'.

בשנה שעברה למד העותר בבית הספר הפרטי אל-זהראא, שגובה שכר לימוד גבוה כ-2250 ₪. כל ניסיונות הוריו להסדיר את לימודי העותר בבית ספר עירוני ציבורי העלו חרס. בשל העול הכלכלי בתשלום שכר הלימוד מבקשים הוריו להעבירו את בנם לבית ספר ציבורי. מתחילת חודש פברואר 2009 ועד לאוגוסט 2009 פנתה אם העותר כשמונה פעמים למשרדי המשיבה 1 על מנת להסדיר את לימודי בנה. בתאריך 8.6.09 מילאה אם העותר טופס העברה עבור בנה.

העתק טופס ההעברה מצ"ב ומסומן ע/17

בביקור האחרון של האם במשרדי המשיבה 1 נאמר לה שעדיף להשאיר את בנה בבית הספר הנוכחי עד למציאת מקום אחר עבורו. מלבד זאת לא התקבלה תשובה רשמית. אשר על כן, ועל מנת שלא להיוותר ללא מסגרת חינוכית עם פתיחת שנת הלימודים, נרשם העותר לבית הספר הפרטי אל-זהראא, אולם מבקש הוא להסדיר את לימודיו בבית ספר ציבורי בעיר.

15. העותר מספר 14

העותר מס' 14, תושב מחנה הפליטים שועפאט, לומד כרגע בלית ברירה בבית הספר הפרטי אחבאב אלרחמאן, אולם מבקש הוא להעבירו לבית ספר עירוני ציבורי בירושלים.

עוד במהלך תקופת הרישום פנה העותר לבית ספר שועפאט ג' ובית ספר שועפאט ב' וביקש להירשם, אך נענה שאין מקום. במקביל לניסיונות הוריו להסדיר את רישום בנם בבתי הספר

הציבוריים, פנתה אם העותר למנח"י עוד ב-30.4.09 ומילאה טופס העברה עבור העותר לבית ספר ציבורי בעיר.

טופס ההעברה מצ"ב ומסומן ע/18

חרף פניות חוזרות ונישנות של ההורים למשיבה 1, לא התקבלה כל תשובה בכתב. לאחרונה התקבלה שיחת טלפון מגב' קות'ר עליאן ממנח"י, שמסרה שלצעה לא נמצא מקום עבור העותר בבתי הספר הציבוריים. לאור זאת ועל מנת שלא להותיר את העותר ללא שום מסגרת חינוכית, נאלצו הוריו בתחילת שנת הלימודים לשוב ולרשום את בנם בבית הספר הפרטי. אולם מבקשים הם להסדיר את לימודי העותר בבית ספר ציבורי עירוני.

16. העותר מס' 15

העותר מס' 15, תושב מחנה הפליטים שופעאט, לומד כעת מחוסר ברירה בבית ספר פרטי אל-פקיה, הגובה שכר לימוד גבוה, אולם מבקש הוא להסדיר את לימודיו בבית ספר עירוני.

בשנה שעברה למד העותר גם כן בבית הספר הפרטי אל-פקיה. בשל העול הכלכלי בתשלום שכר הלימוד וכן בשל רמת הלימודים הנמוכה מבקשים הוריו להעביר לבית ספר עירוני. כל ניסיונות רישום העותר בבתי ספר עירוני בשופעאט ג' הן השנה והן בשנה שעברה העלו חרס. בתאריך 2.6.09 פנתה אם העותר למנח"י ומילאה טופס רישום והעברה לעותר. ב-21.7.09 התקבלה תשובה משיבה 1 שאין מקום עבור העותר.

טופס ההעברה מצ"ב ומסומן ע/19

על מנת שלא להיוותר ללא שום מסגרת חינוכית נאלץ העותר לשוב ולהירשם בבית הספר הפרטי, אולם הוא מבקש לשלבו בין שורות תלמידי בתי הספר הציבוריים בירושלים.

17. העותרת מס' 16

העותרת מס' 16, תושבת שופעאט, אמורה הייתה ללמוד השנה בכיתה ב', אולם היא עדיין ממתינה בביתה בצפייה להסדרת לימודיה בבתי הספר הציבוריים בירושלים.

בשנה שעברה למדה העותרת בבית הספר הפרטי אל-פורקאן, שגובה שכר לימוד גבוה של כ-3500 ש"ח, שאין ביכולת הורי העותרת לעמוד בו. כל הניסיונות להירשם בבתי הספר העירוניים הציבוריים לאורך כל תקופת הרישום ולאחר מכן לא צלחו. כבר בשנה שעברה ניסה אבי העותרת לרשמה הן בבית הספר שופעאט לבנות והן בבית הספר אל-ניזאמיה אך בשניהם לא היה מקום עבורה.

גם השנה פנה האב לבית ספר יסודי לבנות בשועפאט שנמצא בצמידות לבית העותרת - רק גדר מפרידה בין הבית לבית הספר, אך שוב נענה שאין מקום עבור הילדה. רק לאחר היועצות עם ב"כ העותרת הופנה אבי העותרת למנח"י למילוי טופס העברה, והוא עשה כן בתאריך 27.8.09.

טופס ההעברה מצ"ב ומסומן ע/21

עד עתה טרם התקבלה תשובה בנדון. העותרת עודנה ממתינה בביתה בצפייה להסדרת לימודיה.

18. העותר מס' 17

העותר מס' 17, תושב מחנה הפליטים שועפאט, היה אמור ללמוד השנה בכיתה ג', אולם הוא יושב בבית בצפייה להסדרת לימודיו בבית ספר עירוני ציבורי.

בשנה שעברה נרשם העותר לבית הספר עירוני שועפאט ג', אך בשל השבתת הלימודים על ידי ועד ההורים של בית הספר עקב מחלוקת עם המשיבות על הפעלת בית הספר בצמידות למפעל מתכות מזהם, נרשם העותר לבית הספר הפרטי אל-מואהב אל-אמריקיה בדאחית אלסלאם.

השנה ניסתה אם העותר להסדיר את לימודיו בבית ספר ציבורי עירוני באמצעות פניה לבתי ספר, אולם היא סורבה בשל מחסור במקומות לימוד בבתי הספר. על כן, פנתה אם העותר למנח"י ומילאה טופס העברה עבור בנה בתאריך 20.5.09.

טופס העברה מצ"ב ומסומן ע/22

למרות שחזרה אם העותר מספר פעמים למשרדי משיבה 1 לקבלת תשובה, זו לא הגיעה עד עתה. כיום יושב העותר בביתו ללא מסגרת לימודית ותולה כל תקוותו וציפיותיו שימצא לו הסדר באחת מבתי הספר הציבוריים בעיר.

מיצוי הליכים

19. עמותת עיר עמים והאגודה לזכויות האזרח בישראל, המייצגות את העותרים, פנו בשמם למשיבים בתקופה האחרונה פעמים רבות, כמפורט להלן, בבקשה להסדיר את לימודי הילדים העותרים בבתי ספר עירוניים בירושלים המזרחית.

20. בימים 28.6.09 עד 3.9.09 פנו העמותות בתשעה מכתבים לסגנית מנהל מנח"י למגזר הערבי, גב' סוהיילה אבו גוש, וביקשו את התערבותה הדחופה למציאת הסדר ללימודי ילדים תושבי מזרח ירושלים, שלא נמצאה להם מסגרת חינוכית, בהם העותרים:

פרטי העותרים 1 ו-2 הועלו במכתב מיום 28.6.09
פרטי העותרים 3-6 הועלו במכתב מיום 12.7.09
פרטי העותרים 7-10 הועלו במכתב מיום 28.7.09
פרטי העותרים 11-13 הועלו במכתב מיום 12.8.09
פרטי העותר 14 הועלו במכתב מיום 25.8.09
פרטי העותרים 15-17 הועלו במכתב מיום 31.8.09

העתק הפניות מצ"ב ומסומנות ע/23 עד ע/28

21. עד לכתיבת עתירה זו התקבלה רק תשובה אחת ויחידה מגב' אבו גוש, בתאריך 14.7.09 ובה נאמר כי נמצאו מקומות לימוד ל-8 ילדים. באשר לשאר התלמידים נכתב כי המשיבה 1 עושה מאמצים לפעול ולאתר עבורם מקומות לימוד, וכי יתכן שמקומות אלו יתפנו בתחילת שנת הלימודים לאחר שתתברר "התפוסה בפועל" בבתי הספר. מלבד תשובה זאת לא התקבל אף מכתב נוסף ביחס לשאר העותרים.

העתק תשובת גב' סוהילה אבו גוש, סגנית מנהל מנח"י, מיום 14.7.09, מצ"ב ומסומן ע/29

22. הואיל ולא התקבלו תגובות נוספת מהמשיבה 1 לגבי יתר הילדים, שבו העמותות ופנו אל המשיבה 1 פעם נוספת ביום 10.8.09, 23.8.09 וב-3.9.09 בבקשה לפעולת המשיבה להסדרת לימודיהם של 59 ילדים, שהעמותות פנו בשמם עד תחילת שנת הלימודים.

העתק הפניות לגב' אבו גוש מיום 10.8.09, 23.8.09 ו-3.9.09 מצ"ב ומסומן ע/30 עד ע/

32.

23. במקביל, פנו העמותות למשיב 2 בבקשה כי ימלא את חובתו החוקית ויפעיל את סמכותו כלפי המשיבה 1 על מנת להבטיח את מימוש זכותם החוקית של ילדי ירושלים המזרחית לחינוך חינום. עד למועד הגשת עתירה זו לא התקבלו תשובות נוספות כשלהן מהמשיבים.

העתק הפנייה לד"ר איציק תומר, סמנכ"ל משרד החינוך וממונה על מנח"י, מיום 3.9.09

מצ"ב ומסומן ע/33

24. יצוין כי בתחילת שנות הלימודים הקודמות, תשס"ז, תשס"ח ותשס"ט, הוגשו עתירות דומות על ידי באות כוח העותרים בעתירה זו, בשמם של ילדים מירושלים המזרחית שלא נמצאו להם מקומות לימוד (עת"מ 1144/06 קימרי נ' עיריית ירושלים ועת"מ 855/07 קניבי נ' עיריית ירושלים ועת"מ 8764/08 עאדל סלימי נ' עיריית ירושלים). לאחר הגשת העתירות מצאה המשיבה 1 מקומות לימוד עבור הילדים העותרים.

העתק החלטות מיום 15.12.07 ו-24.12.08 ומיום 6.1.09 (בצירוף בקשה למחיקת העתירה) מצ"ב ומסומנים ע/34 ועד ע/36.

המחסור במבני חינוך בירושלים המזרחית

25. המחסור החמור בכיתות לימוד ניצב מזה שנים במוקד הבעיות של מערכת החינוך בירושלים המזרחית וידוע למשיבים מזה זמן רב. תוכנית אב למוסדות חינוך במזרח ירושלים, שהכין מכון ירושלים לחקר ישראל בהזמנת עיריית ירושלים בשנת 2002, צפתה מחסור של 1,322 כיתות בשנת 2005, ומחסור של 1,835 כיתות עד לשנת 2010. על פי דו"ח מבקר המדינה האחרון, בשנת הלימודים תשס"ח עמד המחסור בכיתות לימוד בירושלים המזרחית על 1,000 כיתות לפחות, בכל שכבות הגיל: קדם-חובה, חובה, יסודי, על-יסודי וחינוך מיוחד. ההערכה היא שעד לשנת הלימודים 2011 צפוי המחסור לעמוד על לפחות 1,500 כיתות.

26. המחסור החמור במבני חינוך מביא מדי שנה לדחיית פניותיהם של ילדים פלסטינים רבים, המבקשים להירשם למערכת החינוך הרשמית בירושלים המזרחית. נכון לשנת הלימודים האחרונה, רק כמחצית מהילדים הפלסטינים בעיר המזרחית, כ-40,745 מתוך כ-94,464 תלמידים, לומדים במערכת החינוך העירונית. הוריהם של הילדים, שלא נמצא להם מקום בחינוך העירוני, נאלצים לשלוח את ילדיהם לבתי ספר פרטיים או לא רשמיים. בתי ספר אלה מופעלים על-ידי כנסיות, הוואקף, האו"ם וגורמים פרטיים, והלימודים ברבים מהם עולים כסף רב. תלמידים רבים אינם רשומים באף אחת מהמסגרות הללו ומספרם מוערך בכ-5500.

27. יוער כי המחסור בכיתות גוזר על ילדים רבים שלא ילמדו כלל במצב החברתי-כלכלי הקשה של ירושלים המזרחית, שהיא אחד המקומות העניים ביותר בישראל. לפי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה משנת 2007, 66.8% מהמשפחות הפלסטיניות בירושלים חיות מתחת לקו העוני, לעומת 23.3% מהמשפחות היהודיות בירושלים. מצבם של הילדים אף גרוע יותר: 74% מהילדים בירושלים המזרחית חיים מתחת לקו העוני. במצב דברים זה,

ברי כי שכר הלימוד בבתי הספר הפרטים והמוכרים, שנע בין 2000-7000 ₪ לילד, אינו הוצאה אפשרית למשפחות המתקשות למצוא פת לחם.

28. המחסור בכיתות מביא גם לכך שהמשיבה 1 משתמשת במבני מגורים שכורים כבתי ספר, ללא התאמתם לכך. על כן, הילדים שזוכים ללמוד במערכת החינוך העירונית, עושים זאת בכיתות, שאינן אלא חדרי שינה צפופים, מקלטים ומבנים, שאינם אמורים או ראויים לשמש להוראה. מצב זה מביא גם לצפיפות קשה ולהנהגת "משמרת שנייה" של לימודים.

29. בדיון שנערך בוועדת החינוך של משיבה 1 בחודש אוגוסט 2009 בנדון עלה, כי מחצית מהכיתות שמפעילה עיריית ירושלים כיום אינן תקינות: 704 כיתות לעומת 656 כיתות תקינות (המספרים כוללים גם כיתות גן חובה). מתוך הכיתות שאינן תקינות מצהירה העירייה ש-221 מהכיתות (188 כיתות בית ספר ועוד 33 כיתות גן) פועלות במבנים "במצב שאינן ראוי".

דו"ח תמונת מצב של עמותת עיר עמים והאגודה לזכויות האזרח על מערכת החינוך הערבית-פלסטינית בירושלים המזרחית, שהוכן לקראת פתיחת שנה"ל הנוכחית מצ"ב ומסומן ע/37

30. למרות המחסור החמור בכיתות לימוד בירושלים המזרחית, המשיבים עשו מעט על מנת להקטין מחסור זה, כפי שהתברר גם במהלך הדיונים בבג"צ 5185/01 פאדי בדריה (קטין) ו-911 אח' נגד עיריית ירושלים. במהלך הדיון בעתירה, שהוגשה במאי 2001, הודיע משרד החינוך לבית המשפט על הסכמתו לתקצב תוספת של 245 כיתות לימוד במזרח ירושלים בתוך ארבע שנים, ועיריית ירושלים התחייבה, כי תקדם את ביצוען של התכניות. באוגוסט 2001 נתן בית משפט נכבד זה תוקף של פסק דין להתחייבות זו של הרשויות.

31. המשיבים לא מילאו אחר פסק דין זה ואחר ההתחייבויות שנתנו לבית המשפט העליון: במשך ארבעת השנים בהן היו אמורים לבנות 245 כיתות, נבנו 13 כיתות בלבד. על כן, בספטמבר 2005 שבו העותרים בבג"צ 5185/01 ופנו לבית המשפט נכבד זה בבקשה להכרזת ביזיון בית משפט בידי הרשויות, עקב אי-מילוי התחייבויותיהן לפי פסק הדין.

32. בנובמבר 2005 החליטו שופטי בג"צ, כי הרשויות לא עמדו בהתחייבותן בעניין תוספת כיתות הלימוד, וכי בעיית היעדר כיתות הלימוד הלכה והחריפה מאז מתן פסק הדין החלקי. מאז ועד היום מתקיים מדי כחצי שנה דיון בעתירה, באמצעותו עוקב בית המשפט העליון אחר התקדמות בינוי הכיתות בעיר המזרחית. במהלך דיונים אלה, במרץ 2007, התחייבו המשיבים לבנות 400 כיתות לימוד בירושלים המזרחית במשך חמש שנים, כדי להדביק את קצב הגידול הטבעי של האוכלוסייה. בנוסף, התחייבו המשיבים לפעול לטיפול במחסור הקיים בכיתות לימוד במזרח ירושלים. אלא שבאוגוסט 2007 הוגשה לבג"צ הודעה

מעדכנת מטעם המשיבים, בה הם חזרו בהם מההתחייבות לבנות כיתות לימוד נוספות להדבקת המחסור הקיים.

33. בדיונים שהתקיימו בבג"צ 5185/01 ביום 17.10.07 וביום 17.7.08, הציגו העותרים בפני בית המשפט נתונים, המצביעים על כך שכיתות לימוד מועטות ביותר נבנות, וכי המשיבה 1 לא הגישה תוכניות בנייה ותוכניות להפקעת קרקעות למשרד החינוך, ולכן המשך התכנון והבינוי לא מתקצב. בית המשפט הביע בדיון את מורת רוחו מהדברים והחליט להמשיך במעקב אחר ביצוע התוכנית להקמת כיתות לימוד בירושלים המזרחית.

העתק ההחלטה בבג"צ 5185/01 **פאדי בדריה (קטיין) ו-911 אח' נגד עיריית ירושלים**
מיום 17.7.08 מצ"ב ומסומן ע/38

34. רק לאחרונה, ובאיחור ניכר, הצליחה העירייה לסיים הליכי הפקעה של חמישה מגרשים עליהם מתוכננות להיבנות כ-60 כיתות חדשות, בנוסף, לאחרונה החלו הליכי הפקעה של עוד חמישה מגרשים, עליהם מתוכננות לקום כ-90 כיתות, ותכנית נוספת, להפקעת 15 מגרשים לצורך בניית כ-500 כיתות, הועברה לאישור משרד החינוך – סה"כ, הפקעת 25 מגרשים, לבניית כ-650 כיתות חדשות.

35. אלא שרובן של ההפקעות המוצעות טרם תוקצבו, וגם אם יתוקצבו ויוצאו אל הפועל, הבינוי רחוק מלהשלים את המחסור הקיים. שכן, כאמור, עד לשנת הלימודים 2011 צפוי מחסור של כ-1,500 כיתות לימוד בירושלים המזרחית.

36. המשיבה 1 התחייבה לבג"צ בשנת 2001 לבנות 245 כיתות (עד שנת 2005) ובשנת 2007 לבנות 400 כיתות (עד שנת 2011) - סה"כ התחייבות לבנות 645 כיתות בלבד עד לשנת 2011. גם בהנחה שמשיבה 1 תעמוד בהתחייבותיה לבג"צ ותבנה 645 כיתות, הרי שמדובר ב- 43% בלבד ממספר הכיתות הדרושות עד לשנת 2011. בפועל, מאז ההתחייבות לבג"צ בשנת 2001 הסתיימה בנייתן ואכלוסן של 257 כיתות, מתוך 645 (כ- 40% מהתחייבות לבג"צ). עוד 158 כיתות לימוד נמצאות בתהליכי עבודה שונים.

37. משמעות הדבר היא שהמשיבים לא יעמדו אפילו בהתחייבותם לבנות 400 כיתות לימוד בתוך 5 שנים, וזאת בשעה שגם התחייבות זו אינה נועדה לפתור את המחסור הקיים בכיתות לימוד, שכאמור עומד היום על כ-1,500 כיתות לימוד וגורם למצוקת מקומות לימוד קשה וללימודים במבנים שאינם בטיחותיים ואינם ראויים לשמש כמוסדות לימוד.

38. מצב דברים זה אף זכה לביקורת מטעמו של היועץ המשפטי של עיריית ירושלים, עו"ד יוסי חביליו, אשר פירט את הדברים במכתב לראש עיריית ירושלים. במכתב מדצמבר

2007 קובע היועץ המשפטי של עיריית ירושלים, כי העירייה פועלת בניגוד לחוק בכך שאינה מאפשרת לילדים רבים בירושלים המזרחית לימודים בחינם. וכך נאמר במכתב היועץ המשפטי:

"מן הנתונים העובדתיים שהוצגו בפני במהלך הכנת התיק עולה כי בשנים האחרונות פונים מאות ילדים והורים ערביים במזרח העיר ומבקשים להירשם וללמוד במסגרת מוסדות החינוך הרשמי, אולם האגף לחינוך נאלץ להשיב את פניהם ריקם בשל היעדר מקומות בבתי הספר הקיימים ואי פתיחת בתי ספר חדשים במזרח העיר... ע"פ החוק חובתן של העירייה והמדינה לדאוג למקום לימודים לכל ילד המבקש ללמוד. בכך שהעירייה דוחה פניות היא למעשה פועלת בניגוד לחובתה על פי חוק. מעבר לכך אין ספק שיש בכך הפלייה לעומת המצב במערב העיר... מהעובדות שהוצגו בפני התברר כי בשנים האחרונות כמעט ולא הוגשו פרוגרמות לבנייה של בתי ספר במזרח העיר וזאת גם במקומות שבהם ניתן לאתר קרקעות מתאימות ללא צורך בהפקעה ולכן הנושא לא קודם."

העתק מכתב עו"ד חביליו מיום 2.12.07 מצ"ב ומסומן ע/39

39. מכל האמור לעיל, נוצר הרושם כי המשיבים אינם יושבים על המדוכה על מנת לפתור באופן אמיתי וענייני את המצוקה החמורה של מערכת החינוך בירושלים המזרחית. בעניינם של הילדים העותרים בעתירה זו, נראה כי המשיבים חיים בשלום עם העובדה כי מהילדים נמנעת האפשרות ללמוד, על אף הפרת החוק הברורה הכרוכה בכך. אשר על כן, לא היה מנוס מפנייה לבית משפט זה בבקשה כי יבהיר למשיבים את חובתם להסדיר מקומות לימוד לילדים העותרים.

אי סדרים בתהליכי הרישום לבתי הספר בירושלים המזרחית

40. המחסור החמור בכיתות לימוד בירושלים המזרחית מביא לכך שמדי שנה דוחה המשיבה 1 מספר רב של בקשות לרישום ולהעברת ילדים ממזרח ירושלים ללימודים במערכת החינוך העירונית. המשיבה 1 מתעדת את בקשות הרישום שנדחו, ולכן אין בנמצא נתונים מדויקים על מספר התלמידים שמבקשים ללמוד במערכת החינוך העירונית ולא נמצא להם מקום.

41. בתשובה לשאלה מטעם וועדת החינוך של הכנסת באוקטובר 2006, מסרה המשיבה 1 כי "אין רישום מדויק" של מספר התלמידים הפונים להירשם למוסדות חינוך עירוניים ונדחים בשל היעדר מקום. על אף היעדר הרישום, המשיבה 1 אמדה את מספרם של התלמידים שנדחו במאות.

42. בנוסף לכך, המחלקה לחינוך ערבי של המשיבה 1 לא תמיד מנפיקה אישורים בכתב להורים המגיעים למשרדי העירייה כדי לרשום את ילדיהם לגנים ולבתי הספר הציבוריים. נוהג זה עומד בניגוד להוראות תקנות לימוד חובה וחינוך ממלכתי (רישום), תשי"ט – 1959 ותקנות חינוך ממלכתי (העברה), תשי"ט – 1959 המחייבות למסור העתק מבקשת הרישום או ההעברה למבקש עם סיום מילוי טופס בקשת ההעברה. למעשה, על פי התקנות, ללא העתק בקשת ההורים אין בידם אישור על שניסו לרשום את ילדם ללימודים וכי עניינם מטופל.

43. כאשר פנו השנה מספר הורים למנח"י בבקשה לרשום את ילדיהם הם נתקלו בסירוב להעניק להם טופסי רישום, ורק לאחר פנייתה של ב"כ העותרים לסגנית מנהל מנח"י במכתב הבהרה בנדון הובהרו הנהלים.

העתק המכתב לסגנית מנהל מנח"י בנושא מיום 16.6.09 מצ"ב ומסומן ע/41

העתק מכתב תשובה מטעם סגנית מנהל מנח"י מיום 6.7.09 מצ"ב ומסומן ע/42

44. המשיבה 1 אף לא ממלאת את חובתה להודיע למשפחות מה עלה בגורל בקשותיהם. השנה קיבלו העמותות תלונות מהורים רבים שפניותיהם להסדרת מקומות לימוד לילדיהם לא קיבלו כל מענה, גם לאחר שהם מלאו את הטפסים כלשון החוק. גם פניות ב"כ העותרים שהובאו מעלה בע/23-ע/28 שעמדו על חובה זו, לא סייעו לקבלת התשובות בזמן – לא להורים ולא לב"כ העותרים. הדבר מנוגד לתקנות חינוך ממלכתי (העברה), תשי"ט-1959, סעיף 8 (א), אשר מחייבים את משיבה 1 להגיב תוך 14 ימים.

הטיעון המשפטי

הזכות לחינוך

45. הזכות לקבל חינוך מעוגנת בחוקים שונים, בראשם חוק לימוד חובה, התשי"ט – 1949, וחוק זכויות התלמיד, תשס"א - 2000, הקובע בסעיף 3 כי "כל ילד ונער במדינת ישראל זכאי לחינוך בהתאם להוראות כל דין".

46. הזכות לחינוך אף הוכרה כזכות יסוד בפסיקה. בבג"צ 11163/03 **ועדת המעקב העליונה לענייני הערבים בישראל נ' ראש ממשלת ישראל** (טרם פורסם) נקבע כי "הזכות

לחינוך היא זכות יסוד במשפטנו, זכות המוקנית לכל אדם", ובבג"צ 2599/00 יתד – עמותת הורים לילדי תסמונת דאון נ' משרד החינוך, פ"ד נו (5) 834, הבהיר בית המשפט העליון הבהר היטב את מעמדה היסודי של הזכות לחינוך בשיטת המשפט הישראלית:

"זכות היסוד לחינוך – יצירת החוק, המשפט הבינלאומי והפסיקה – עומדת על רגליה שלה, ללא קשר הכרחי לזכות לכבוד האדם הקבועה בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו" (שם, בעמ' 843).

לעניין מרכזיותה של הזכות לחינוך ראו גם: בג"צ 421/77 ניר נ' המועצה המקומית באר-יעקב, פ"ד לב(2) 253, 265; בג"צ 7374/01 פלונית נ' מנכ"ל משרד החינוך הגב' רונית תירוש, פ"ד נד(6) 529, 545; בג"צ 4363/00 ועד פוריה עלית נ' שר החינוך, פ"ד נו(4) 203, 213-215.

47. ובאשר לחשיבותה של הזכות לחינוך, נאמר בבג"צ 1554/95 עמותת "שוחרי גיל"ת" ואח' נ' שר החינוך ואח', פ"ד, נ(3) 2, עמ' 22-23:

"החינוך הוא מכשיר חברתי אשר לא ניתן להפריז בחשיבותו. מדובר באחת הפונקציות החשובות ביותר של הממשלה והמדינה. החינוך הוא חיוני לקיומו של משטר דמוקרטי חופשי, חי ומתפקד. הוא מהווה יסוד הכרחי למימושו העצמי של כל אדם. הוא חיוני להצלחתו ולשגשוגו של כל פרט ופרט. הוא חיוני לקיומה של חברה, שבה חיים ופועלים אנשים המשפרים את רווחתם ותורמים, בתוך כך, לרווחתה של הקהילה כולה... החינוך הוא, בלי ספק, מכשיר חשוב בהבטחת זכויותיו וחירויותיו של כל פרט ופרט, ובמימושו של הזכויות הפוליטיות הבסיסיות הנתונות לו (...)."

48. הזכות היסודית לחינוך לכל מבוססת גם במשפט הבינלאומי, והוכרה באמנה הבינלאומית בדבר זכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות (1966) ובאמנת האו"ם בדבר זכויות הילד (1989).

49. דגש מיוחד על הזכות לחינוך לכל ללא הפליה הושם באמנה הבינלאומית בדבר ביעורן של כל הצורות של ההפליה הגזעית (1965), שאושרה על ידי מדינת ישראל בשנת 1979. בסעיף 5 לאמנה נקבע, כי המדינות החברות באמנה מתחייבות "לאסור ולבער הפליה גזעית בכל צורותיה, ולערוב לזכותו של כל אדם, ללא הבחנה באשר לגזע, צבע, או מוצא לאומי או אתני, לשוויון בפני החוק, בעיקר בהנאה מן הזכויות כדלקמן: ... (ה) (5) הזכות לחינוך ולהכשרה".

50. לפי גישות שונות, הזכות הבסיסית לחינוך מעוגנת אף במשפט הבינלאומי המנהגי, והיא כוללת, בין היתר, את הזכות לקבל חינוך ואת האיסור על הפליה בחינוך (ראו: "רובין" "הזכות לחינוך" הוצאת נבו, 2002, ע"מ 187-189).

הזכות לחינוך חינוך

51. חוק לימוד חובה, התש"ט - 1949 (להלן – החוק), שבא להבטיח חינוך חינוך, זמין ונגיש לכל ילד וילדה במדינת ישראל, קובע זכות וחובת לימוד חינוך מגיל חמש עד גיל שמונה עשרה. החוק מטיל על משרד החינוך חובה לספק חינוך כאמור לכל הילדים במדינת ישראל.

52. על-פי סעיף 7(א) לחוק, המדינה אחראית על מתן חינוך חובה חינוך בהתאם לחוק. על-פי סעיף 7(ב) לחוק, קיום מוסדות חינוך רשמיים למתן חינוך חובה חינוך לילדים בגיל לימוד חובה מוטל במשותף על המדינה ועל רשות החינוך המקומית, שהילדים מתגוררים בתחומה. על-פי סעיף 15 לחוק, משרד החינוך הוא הממונה על ביצוע החוק. על משרד החינוך לדאוג, אם כן, ליישום החוק בנוגע לילדי מזרח ירושלים.

53. גם במשפט הבינלאומי מעוגנת היטב הזכות לחינוך זמין חינוך. בסעיף 13 **לאמנה הבינלאומית בדבר זכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות** (1966), שאותה אשררה מדינת ישראל בשנת 1991, נקבעה החובה לספק חינוך יסוד חובה חינוך זמין ונגיש לכל.

54. בדומה, גם בסעיף 28 **לאמנת האו"ם בדבר זכויות הילד** (1989), שאושרה על ידי מדינת ישראל בשנת 1991, נקבע, כי "המדינות החברות מכירות בזכותו של הילד לחינוך, ומתוך כוונה להשיג זכות זו בהדרגה ועל בסיס הזדמנות שווה: (א) ידאגו כי יהיה חינוך יסודי חובה חינוך לכל; (ד) ידאגו לכך כי מידע והדרכה חינוכיים ומקצועיים יהיו נתונים להשגה ונגישים לכל הילדים."

55. אשר על כן, במקרה דנן אין שום ספקות בדבר חובת המדינה להבטיח את הזכות לחינוך חינוך של ילדי מזרח ירושלים, הן מבחינת הדין הישראלי הפנימי והן מבחינת התחייבויותיה של מדינת ישראל במישור הבינלאומי.

56. אף בהתאם לדיני התפיסה הלוחמתית של המשפט הבינלאומי מחויבת ישראל להבטיח לימודים סדירים בירושלים המזרחית. הואיל ומאז 1967 מדינת ישראל היא הרשות היחידה והבלעדית השולטת בירושלים המזרחית, היא האחראית למלא את צורכי האוכלוסייה המתגוררת באזור זה. אחריות זו כוללת גם את החובה לספק חינוך לילדי מזרח ירושלים.

57. בפועל, המשיבים אינם טוענים ולא היו יכולים להישמע בטענה, כי הילדים אינם זכאים למסגרת לימודית מתאימה בהתאם להוראות החוק. כך, למשל, בהודעות לבג"צ מטעם המשיבים בתיק 5185/01 פאדי בדריה (קטין) ו-911 אח' נגד עיריית ירושלים לא הועלתה כטענה הזו. הבעייתיות במקרה דנן היא שהמשיבים מפרים את החוק בגלוי וביודעין ופותרים את עניין הסדרת מקום לימודיהם של העותרים במשיכת כתפיים בלבד.

58. העותרים מודעים לכך כי במקצת המקרים המובאים בעתירה זו לא עמדו הורי הילדים בכללים הקבועים בתקנות לימוד חובה וחינוך ממלכתי (רישום), תשי"ט – 1959, לעניין מועדי הרישום. יחד עם זאת, כידוע, אי עמידה במועדי הרישום אינה יכולה להוות עילה למניעת לימודי הילדים במוסדות החינוך, כקבוע בסעיף 6(ו) לתקנות אלו. מה עוד, שכמפורט לעיל, המשיבים אינם מבהירים לציבור בירושלים המזרחית את נוהלי הרישום לבתי הספר העירוניים, בהם הצורך למלא טופס בקשת העברה במשרדי המשיבה 1, ועל כן אין להם להליך בעניין זה אלא על עצמם.

אשר על כן, מתבקשת התערבותו הדחופה של בית משפט נכבד זה להורות למשיבים להסדיר לאלתר את לימודיהם של העותרים בבתי ספר במזרח ירושלים.

הזכות לשיעורי השלמה

59. יסודיותה של הזכות לחינוך מחייבת כי במקרים בהם מפסידי התלמידים חומר לימודים מסיבות שאינן תלויות בהם, יינתנו להם שיעורי השלמה כדי להשלים את החסר. המחוקק הכיר בכך ביחס לילדים חולים בחוק חינוך חנינם לילדים חולים, תשס"א – 2001, המחייב את משרד החינוך לתת שיעורי השלמה לילדים החולים במחלה ממושכת, בין אם בבית החולים או בבית התלמיד.

60. מצב כמו המצב אליו נקלעים ילדי ירושלים המזרחית לא נחזה על ידי המחוקק והוא אינו מוכר בפסיקתנו, אולם ברי כי ניתן להקיש מחיוב זה וממרכזיותה וחשיבותה של הזכות לחינוך את החובה להסדיר שיעורי השלמה כאשר הפסד חומר הלימודים נעשה בנסיבות שאינן תלויות בתלמידים. במקרה זה, החובה אף מתעצמת לאור העובדה כי הרשויות הן שאחראיות להפסד הלימודים.

בשנה שעברה וזו שקדמה לה, הכירה המשיבה 1 בחשיבותם של שיעורי השלמה ולאחר שנמצאו מקומות לימוד לילדים העותרים בעתירה דומה שהוגשה לבית משפט זה (עת"מ 1144/06 קימרי נ' עיריית ירושלים, עת"מ 855/07 קניבי נ' עיריית ירושלים ועת"מ 8764/08 עאדל סלימי נ' עיריית), הוסדרו שיעורי השלמה לילדים שנוקקו לכך.

אשר על כן, מתבקשת התערבותו הדחופה של בית משפט נכבד זה להורות למשיבים להשלים את חומר הלימודים אשר העותרים מפסידיים בימים אלו באמצעות מתן שיעורי השלמה בבית או בבית הספר.

הזכות למימון הלימודים בבית ספר פרטי

61. במקרים בהם לא ניתן להבטיח את לימודיו של ילד במוסד חינוך רשמי, קובע החוק בסעיף 6(ג) אפשרות להסדיר את לימודי הילד במוסד חינוך אחר, באמצעות צו של שר החינוך, כאשר אוצר המדינה הוא שנושא בנטל שכר הלימוד.

62. מאחר והמשיבים מתקשים להסדיר את לימודי העותרים במסגרות החינוך הרשמיות במזרח ירושלים, פתוחה לפנייהם דרך נוספת למילוי חובתם לספק חינוך לילדי מזרח ירושלים. המשיבים יכולים להסדיר את לימודי העותרים במוסדות חינוך אחרים, תוך נשיאת הנטל הכלכלי הכרוך בכך.

כך, למשל, ציווה בית המשפט העליון ב**פרשת פוריה**. באותה פרשה חייב בית הספר המוכר שאינו רשמי "ירח" את הורי ילדי פוריה בתשלום עבור לימודי ילדיהם. מכיוון שמשרד החינוך והמועצה האזורית הם שהפנו את ילדי פוריה לבית הספר "ירח" בהיעדר בית ספר רשמי בתחומי המועצה האזורית, קבעו השופטים כי על המדינה לשאת בנטל הכלכלי של לימודי הילדים בבית ספר "ירח" (בג"צ 4363/00 **ועד פוריה עלית נ' שר החינוך**, פ"ד נו(4) 203, 225):

"מכוח סעיף 6(ג) לחוק לימוד חובה חלה על אוצר המדינה חובת הנשיאה בשכר לימוד של תלמיד במוסד חינוך שאינו רשמי מקום שלא ניתן להבטיח לימודיו במוסד חינוך רשמי. מכוח סעיף 7(ב) לחוק זה קיום מוסדות רשמיים למתן חינוך חובה בתחום שיפוט של רשות מקומית מוטל על המדינה ועל רשות החינוך המקומית במשותף. סביר לומר כי מאחר שבמקרה שלפנינו אין בנמצא מוסדות חינוך על-יסודיים רשמיים במועצה האזורית, על המועצה כרשות חינוך מקומית להשתתף עם המדינה בעלות לימודיהם של התלמידים במוסד מוכר שאינו רשמי. מכאן, שיש במקרה זה להטיל על המועצה האזורית ועל המדינה במשותף על-פי הסדר ביניהן לשאת בעלות לימודיהם של תלמידי פוריה (ככל שהדבר נוגע ללימודי החובה,

להבדיל מלימודי הרשות), בדומה למצב שהיה מתקיים אילו נדרשו לקיים מוסד חינוך על-יסודי רשמי באזור".

63. בית המשפט הדגיש שם את חשיבות העברת הנטל הכלכלי של שכר הלימוד למדינה, במקום בו נאלצים ילדים ללמוד במוסד חינוך אחר בהיעדר מוסד לימוד רשמי זמין:

"מדיניות משרד החינוך מבקשת ליישם את הערך של חינוך חובה חנם בדרך רחבה, מקיפה ושוויונית ככל הניתן. פועל יוצא מערך זה הוא שחרור תלמידים הזכאים לחינוך חובה חנם מנטל כלכלי הכרוך בלימודיהם והטלת המעמסה הכלכלית הכרוכה בכך על המדינה. הפעלה שוויונית של ערך זה מצדיקה החלתו גם לגבי מוסד מוכר שאינו רשמי, לפחות ככל שמדובר בתלמידים הזכאים לחינוך חנם הלומדים בו עקב הפנייה של רשויות החינוך ולא מבחירתם העצמית. הפירוש המעשי מכך הוא כי תלמידים כאלה פטורים גם במוסד זה מתשלום עבור תכנית היסוד, שהנטל למימונה רובץ על הרשויות הציבוריות, ושמורה להם זכות הבחירה באשר לתכניות הנוספות, המחייבות תשלום מיוחד".

גם בבג"צ 7374/01 פלונית נ' מנכ"ל משרד החינוך הגב' רונית תירוש, פ"ד נד(6) 529, 546-547, עמד בית המשפט על חובת המדינה להסדיר מערכות חינוך מתאימות לכל הילדים באשר הם:

"לחובה זו יש גם היבט אינדיווידואלי, המצריך לעתים מציאת פתרונות חינוך פרטניים לילדים אשר מסיבה זו או אחרת אינם יכולים להישאר במסגרת הלימוד שבה הם משולבים, ונדרשת חלופה ראויה כדי להבטיח את זכותם לחינוך הולם שיינתן להם חנם. החוק המורה על מתן חינוך חובה חנם לילדים מחייב בד בבד עם הקמת מערך חינוך כלל-ארצי גם מתן מענה למקרה הפרטי התובע הסדר מיוחד, כאשר השיבוץ למסגרת החינוך המקורית שוב אינו מתאים. חובת הרשות הציבורית לענות לצרכים המיוחדים של הפרט בהקשר זה עשויה גם לחייבה לעמוד בנטל המימון הכרוך בכך, במסגרת חובתה הכללית לקיים מערכת חינוך חובה חנם במדינה".

באותה פרשה חייב בית המשפט העליון את משרד החינוך לשאת בעלות ההסעות ואגרות החוץ, שהיו כרוכות בהעסקת לימודיה של אחות של תלמיד, שהיה מעורב באירוע מיני, למוסד חינוכי ברשות מקומית אחרת. השופטים הדגישו שם את חובתה של המדינה להבטיח את הזכות ללימוד חנם, גם כשמתבקשת חלופת מוסד לימודים המטילה נטל כלכלי על המדינה:

"כיום, לאור מעמדן המתחזק של הזכויות החברתיות, והזכות לחינוך בכללן, מתבקשת החלה רחבה של אחריות הרשות הציבורית להבטיח

את זכות הפרט לחינוך חינם במובנו המלא והשלם של ערך זה (...).
וכך הולכת וגוברת הנטייה במשפט לאכוף על הרשות הציבורית את
מימושה ומיצויה של חובתה לספק חינוך חובה חינם תוך הגבלת הנטל
הכלכלי המוטל על הורי התלמידים בקשר לכך."

64. במקרה דנן היעדרן של כיתות לימוד רבות במערכת החינוך הרשמי במזרח ירושלים
וחוסר יכולתם המוכח של המשיבים להסדיר את לימודי העותרים במוסדות חינוך בירושלים,
מחייבים פניה להסדר החוקי, המוכר היטב בשיטתנו, של נשיאת המדינה בנטל שכר הלימוד
של הילדים בבתי ספר אחרים. משום כך, אם יתברר כי המשיבים אינם מסוגלים להבטיח את
לימודי העותרים בבתי ספר ציבוריים במזרח ירושלים, מתבקש בית המשפט הנכבד להורות
למשיבים לשאת בעלות לימודיהם במוסדות חינוך אחרים.

65. יצוין כי בשלהי שנת 2008 הגישה האגודה לזכויות האזרח עתירה לבג"צ בנושא
החזר שכר לימוד לילדים אשר בקשו להירשם למוסדות חינוך ציבוריים בעיר ירושלים ולא
נמצאו להם מקומות על ידי המשיבה 1, ובלית ברירה נאלצו להירשם לבתי ספר פרטים
ולשלם שכר לימוד גבוה בהתאם לסעיף 6(ג) לחוק (בג"צ 5373/08 **אסמעיל אברהים אבו
לבדה ואח' נ' שרת החינוך ואח'**). ביום 17.7.08 התקיים דיון בעתירה. לאור מידע חדש
שהגיע לידי העותרים הם הגישו הודעה מעדכנת לבית המשפט ובקשה למתן צו על תנאי.
לאחרונה התקבלו תגובות המשיבים לבקשה. ההליך עודנו תלוי ועומד וטרם התקבל פסק
דין.

חובת המשיבים להליכי רישום והעברה תקינים

66. כדי להבטיח את לימודיהם של כל הילדים בגילאי 5-18 בהתאם לחוק לימוד חובה,
נקבעה בסעיף 3 לחוק חובת רישום: מחובתם של ההורים לרשום את ילדיהם ברשות החינוך
המקומית שבתחום שיפוטה גר הילד. על חשיבות תהליך רישום הילדים עמד השופט רון
סוקול:

"חשוב לציין כי לרישומו של ילד במוסד חינוך כלשהו נפקויות רבות.
רישומו של ילד נועד להבטיח הענקת חינוך לילד. הרישום מעיד על
עמידת ההורים בחובת הרישום המוטלת עליהם. הרישום נועד לאפשר
פיקוח על התייצבות הילד למוסד החינוך. רישום הילדים מאפשר
לרשות לנהל את תקציבה ואת מערכת החינוך המקומית. בהתאם
למספר הנרשמים נקבע מספר הכיתות הדרוש, נשכרים מורים, נרכש
ציוד להפעלת הגנים, משולמים תשלומי הביטוח עבור הילדים,
נקבעים סדרי הסעה ככל שנדרש, סדרי אבטחה וכל שאר העניינים
הדרושים לשם הפעלה תקינה של מערך הלימודים. כמובן שבהתאם

לרישום מועבר גם התקציב על ידי משרד החינוך. " (עת"מ (חי)
506/08 עומר אחמד בדארנה נ' עיריית אלשאג'ור (טרם פורסם), ע' 6)

67. תקנות לימוד חובה וחינוך ממלכתי (רישום), תשי"ט-1959 מטילות את חובת הרישום לגני הילדים ובתי ספר על רשמים שיתמנו על ידי רשות החינוך המקומית (ס' 3 לתקנות). אלא שהמשיבה 1 לא ממלאת תמיד את חובתה בעניין זה, כפי שפורט בחלק העובדתי (סעיפים 44-40). הדבר גורם לפגיעה בציבור ולאי סדרים ומהווה חוסר ניהול תקין של מערך החינוך בהיערכות לקראת פתיחת שנת הלימודים במועד כראוי וכנדרש. על כן, יש להורות למשיבה 1 למלא אחר הוראות החוק בעניין רישום כל הילדים הפונים אליה, הנפקת אישור רישום והעברה להורים המבקשים לרשום את ילדיהם, וביצוע מעקב מרוכז אחר הסדרת מקומות לימוד לכל הילדים.

68. הדין קובע גם את חובת מתן המענה לבקשת הרישום או ההעברה: תקנות חינוך ממלכתי (העברה), תשי"ט-1959, קובעות בסעיף 8(א) כי על רשות החינוך המקומית להודיע בכתב על החלטתה בדבר העברת תלמידים ובדבר המוסדות אליהם הם מועברים במועדים שלהלן:

1. אם הבקשה היא להעברה מיידית - תוך ארבעה עשר יום מיום הגשתה;
2. אם הבקשה היא לקראת שנת הלימודים הקרובה והגישו אותה בין ה-1 באפריל לבין ה-15 ביולי - עד 1 באוגוסט.
3. אם הבקשה היא לקראת שנת הלימודים הקרוב והגישו את הבקשה לאחר 15 ביולי - עד 10 בספטמבר.

69. כמפורט בחלק העובדתי מרבית העותרים, פנו למשיבה 1 בבקשות להעברתם בין התאריכים 1 באפריל עד ה-15 ביולי. למרות זאת, לא התקבלו תשובות מהמשיבה 1 בהתאם לתקנות ואף לא מאוחר יותר. נוהגה של המשיבה 1 שלא להשיב לבקשות הפונים מנוגד לחוק, ועל כן יש להורות על מילוי הוראות הדין באופן מסודר וקבוע. ברי כי אי מתן התשובה גורם לפונים עוגמת נפש רבה: במהלך כל תקופת חופשת הקיץ ציפו העותרים לתשובה מטעם המשיבה 1 אשר תבטיח את מקום לימודיהם, גם עת שהתשובות התעכבו לא נואשו העותרים בתקוותם. רק עם התקרבות פתיחת שנת הלימודים אבדה תקוותם והם נאלצו לפנות לאפיקים משפטיים. על כן, יש להורות למשיבה 1 למלא אחר הוראות החוק גם בעניין מתן המענה להורים בפרקי הזמן הקבועים בחוק.

לאור כל האמור לעיל, מתבקש בית המשפט הנכבד ליתן צו כמבוקש בראש העתירה. כן מתבקש בית המשפט הנכבד לחייב את המשיבים בשכ"ט ע"ד ובהוצאות משפט.

נסרין עליאן, עו"ד
ב"כ העותרים

טלי ניר, עו"ד
ב"כ העותרים